JAG' SUYAKLARI OSTEOMIYELITINI ERTA TASHXISLASH VA KOMPLEKS DAVOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Abosov Farxodjon Mominzoda
Central Asian Medical University, Ordinator
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23153324

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot ishida jag' suyaklari osteomiyelitining kelib chiqishi, klinik belgilari, erta tashxislash usullari hamda zamonaviy davolash tamoyillari yoritilgan. Osteomiyelit jag' suyaklari va suyak ko'migi to'qimalarida kechuvchi infeksion-yallig'lanish jarayoni bo'lib, o'z vaqtida aniqlanmasa og'ir mahalliy va umumiy asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Kasallikni erta aniqlashda klinik ko'rik, laborator tekshiruvlar, rentgenologik usullar, kompyuter tomografiyasi va boshqa zamonaviy diagnostik texnologiyalarning ahamiyati katta. Shuningdek, odontogen infeksiya manbasini bartaraf etish, antibakterial terapiya, jarrohlik davolash va reabilitatsiya usullarining o'rni tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: osteomiyelit, jag' suyagi, odontogen infeksiya, erta tashxis, yallig'lanish, kompyuter tomografiyasi, antibakterial terapiya, jarrohlik davolash, yuz-jag' jarrohligi.

Jag'-yuz sohasining yiringli-yallig'lanish kasalliklari stomatologiya va yuz-jag' jarrohligining dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ular orasida jag' suyaklari osteomiyeliti klinik kechishining murakkabligi, suyak to'qimalarining zararlanishi va turli asoratlarni yuzaga keltirishi bilan alohida o'rin tutadi.Osteomiyelit suyak ko'migi, suyakning kortikal va g'ovak qismlari, periost hamda atrofdagi yumshoq to'qimalarning yallig'lanish jarayoniga qo'shilishi bilan kechadigan kasallikdir. Jag' osteomiyelitining rivojlanishida odontogen infeksiya, ya'ni tish va uning atrofidagi patologik jarayonlardan tarqaladigan mikroorganizmlar muhim etiologik omil hisoblanadi.

Tadqiqotlarda odontogen yallig'lanish jarayonlarining jag' suyagiga tarqalishi og'ir infeksion asoratlarga olib kelishi mumkinligi qayd etilgan. Kasallikni o'z vaqtida aniqlash va ratsional davolash keyinchalik yuzaga keladigan suyak nuqsonlari va deformatsiyalarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Jag' suyaklari osteomiyelitining rivojlanishiga ko'pincha davolanmagan kariyes, pulpit, periodontit, periapikal yallig'lanish o'choqlari, tish olishdan keyingi asoratlar, jarohatlar hamda organizm immun holatining pasayishi sabab bo'ladi. Odontogen infeksiya avvalo tish ildizi atrofidagi to'qimalarga tarqaladi. Yallig'lanish jarayoni alveolyar suyak chegarasidan o'tganida suyak to'qimasida patologik o'zgarishlar yuzaga keladi. O'zbekistonlik olimlar M.I. Azimov, J.A. Rizaev va A.M. Azimov tomonidan periapikal to'qimalarning yallig'lanish jarayonlarini klinik-anatomik jihatdan tasniflashda ham yallig'lanishning alveolyar suyakka tarqalishiga alohida e'tibor qaratilgan.

Jag' osteomiyelitining o'tkir, o'tkir osti va surunkali shakllari kuzatilishi mumkin. O'tkir bosqichda bemorlarda tana haroratining ko'tarilishi, holsizlik, jag' sohasida kuchli og'riq, yuzda shish, og'iz ochilishining qiyinlashishi va zararlangan tishlarning qimirlashi kabi belgilar paydo bo'ladi.Mahalliy ko'rikda shilliq qavatning qizarishi va shishi, palpatsiyada og'riq, yiringli ajralmalar va ayrim hollarda fistulalar aniqlanishi mumkin. Pastki jag' zararlanganda pastki alveolyar nervning yallig'lanish jarayoniga qo'shilishi natijasida lab yoki iyak sohasida sezuvchanlikning pasayishi kuzatilishi mumkin.Kasallikni erta tashxislash davolash samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Tashxis bemorning shikoyatlari, anamnez ma'lumotlari, klinik ko'rik, laborator va instrumental tekshiruvlar asosida qo'yiladi.

Laborator tahlillarda leykotsitoz, eritrotsitlar cho'kish tezligining oshishi, C-reaktiv oqsil miqdorining ko'payishi kabi yallig'lanishga xos belgilar kuzatilishi mumkin. Bakteriologik tekshiruv infeksiya qo'zg'atuvchisini aniqlash hamda antibakterial preparatlarga sezgirligini baholash imkonini beradi.Rentgenologik diagnostika jag' osteomiyelitida muhim ahamiyatga ega. Biroq kasallikning dastlabki bosqichida oddiy rentgenogrammada patologik o'zgarishlar yetarli darajada ko'rinmasligi mumkin. Shu sababli zamonaviy kompyuter tomografiyasi va multispiral kompyuter tomografiyasidan foydalanish suyak strukturasidagi o'zgarishlar, destruksiya va sekvestrlarni aniqroq aniqlashga yordam beradi.

Toshkent davlat stomatologiya instituti olimlari L.R. Yunusova, G.O. Ikramov, B.A. Xolmanov va K.J. Suvonov tomonidan yuqori jag' osteomiyelitini aniqlashda multispiral kompyuter tomografiyasining imkoniyatlari o'rganilgan. Ularning tadqiqotlari KT tekshiruvi patologik jarayonning tarqalish darajasini baholashda muhim diagnostik ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Osteomiyelitni davolash kompleks tarzda amalga oshirilishi zarur. Davolashning asosiy vazifalaridan biri infeksiya manbasini bartaraf etishdir. Agar kasallik odontogen kelib chiqishga ega bo'lsa, sababchi tishni davolash yoki zarur hollarda olib tashlash talab etiladi.Antibakterial terapiya osteomiyelitni kompleks davolashning muhim qismini tashkil qiladi. Antibiotik tanlashda mikrobiologik tekshiruv natijalari va mikroorganizmlarning preparatlarga sezgirligini hisobga olish maqsadga muvofiq. Og'ir klinik holatlarda antibiotik terapiyasi dastlab empirik tarzda boshlanib, bakteriologik tekshiruv natijalariga ko'ra tuzatilishi mumkin.

tadqiqotchilar tomonidan pastki jag'ning travmadan keyingi osteomiyelitida patogen mikroflora, immunitet va reparativ osteogenez bilan bog'liq jarayonlar o'rganilgan. Bu tadqiqotlarda mahalliy immunologik holatni yaxshilash va infeksiyani kompleks nazorat qilishning ahamiyati ko'rsatib berilgan.Yiringli o'choqlar mavjud bo'lgan hollarda ularni ochish va drenaj qilish, nekrotik suyak to'qimalari shakllanganda esa sekvestrektomiya va boshqa jarrohlik muolajalari bajarilishi mumkin. Jarrohlik davolashning maqsadi nekrotik to'qimalarni olib tashlash, infeksiya o'chog'ini kamaytirish va sog'lom to'qimalarning tiklanishi uchun sharoit yaratishdan iborat.

Surunkali osteomiyelit natijasida katta hajmdagi suyak nuqsonlari paydo bo'lsa, keyingi bosqichlarda rekonstruktiv va ortopedik davolash talab qilinishi mumkin. Toshkent davlat stomatologiya instituti olimlari tomonidan yuqori jag' osteomiyeliti asoratlaridan keyin yuzaga keladigan anatomik va funksional nuqsonlarda ortopedik reabilitatsiya masalalari ham o'rganilgan.

Bolalarda jag' osteomiyeliti alohida e'tibor talab qiladi. Chunki yallig'lanish jarayoni sut va doimiy tish kurtaklariga zarar yetkazib, keyinchalik tish qatori va jag'larning rivojlanishida deformatsiyalar yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin. O'zbekistonlik olimlarning kuzatuvlarida erta bolalik davrida o'tkazilgan jag' osteomiyelitidan keyin tish qatori, tishlash va jag' rivojlanishiga oid uzoq muddatli asoratlar qayd etilgan. Shu sababli kasallikni erta aniqlash, oqilona davolash va bemorni keyinchalik ortodont nazoratida kuzatish muhim hisoblanadi.

Osteomiyelit profilaktikasida og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga rioya qilish, kariyes va uning asoratlarini o'z vaqtida davolash, odontogen yallig'lanish o'choqlarini bartaraf etish hamda tish jarrohlik muolajalaridan keyin bemorni to'g'ri kuzatish muhim ahamiyatga ega.

Jag' suyaklari osteomiyeliti o'z vaqtida tashxislanib, kompleks davolanmasa og'ir mahalliy va umumiy asoratlarga olib kelishi mumkin bo'lgan yiringli-yallig'lanish kasalligidir. Uning rivojlanishida

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

odontogen infeksiya, organizm immun holati, mahalliy qon aylanishining buzilishi va qator boshqa omillar muhim rol o'ynaydi.Kasallikni erta aniqlash uchun klinik ko'rikni laborator va zamonaviy instrumental tekshiruvlar bilan birgalikda olib borish zarur. Ayniqsa, kompyuter tomografiyasi patologik jarayonning lokalizatsiyasi, suyak destruksiyasi va tarqalish darajasini aniqlashda yuqori diagnostik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mahmudbekov B., Xasanov A., Umarov O., Ismailov M. Sovremennye aspekty ostrogo odontogennogo osteomielita chelyusti u detey // Stomatologiya. – 2020. DOI: 10.34920/2091-5845-2020-20.
2. Eshbadalov X.Yu., Maxkamova F.T., Nasretdinov Z.T., Najmiddinov B.B., Eshbadalov N.X. Otdalennye isxody osteomielita chelyustey, perenesennogo v rannem detskom vozraste // Stomatologiya. – 2021. – №1(82). – B. 51–53. DOI: 10.34920/2091-5845-2021-18.
3. Yunusova L.R., Ikramov G.O., Xolmanov B.A., Suvonov K.J. MSKT-diagnostika osteomielita verxney chelyusti u patsientov, perenesshix COVID-19 // Vestnik sovremennoy klinicheskoy meditsiny. – 2022. – 15(5). – B. 81–85. DOI: 10.20969/VSKM.2022.15(5).81-85.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.